

גליון
באר
הברכה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

מסעי

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatora.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2022

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד החלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת מסעי

- ב..... על פי ה' - להאמין שהכל מאתו יתברך.....
- ד..... וממנה יושע - 'עת צרה' היא עצמה הישועה.....
- ה..... המחכים בבנין אריאל - ע"י האבל והשתוקקות לבנין הבית תבוא הגאולה.....
- ח..... כל רודפיה השיגוה - שגב אלו הימים והכפרה שבהם.....
- י..... ויחנו במדבר סיני - מעלת עסק התורה בפרט בימים אלו.....
- יב..... מוצאיהם למסעיהם על פי ה' - ה'יצאות' וה'מסעות' (ובין הזמנים) יהיו כרצון השי"ת.....
- טז..... מתלמידיו של אהרן הכהן - אוהב שלום ורודף שלום.....

פרשת מסעי

על פי ה' - להאמין שהכל מאתו יתברך

בפרשתן (לג י), 'ויסעו מאילים ויחנו על ים סוף', ופירש בזה הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (ביאגרא הכלה), שהנה מתחילה היו אבותינו עובדי עבודה זרה במצרים, ורק לאחר שמשכו ידיהם מע"ז זכו שיתגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה, וראו בעיניהם אלוקותו ית"ש, וכדכתיב (שמות טו ב) 'זה קלי ואנוהו', וכדברי רש"י שם, 'בכבודו נגלה עליהם והיו מראין אותו באצבע, ראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים', ובה יתפרש מאמר הכתוב ויסעו מאילים - כשנסעו מלהאמין

בכל האל זר' או היה להם חניה על ים סוף שם הכירו אלוקותו ית'. ומסיים בלשונו, ללמד לכל אדם דעת שישליך האדם מעיניו כל הסיבות המדומים במחשבתו שהם הגורמים לו פרנסה, כגון ריבוי המשא ומתן ומלאכות*, ויבטח בשם ה', או יתראה לו השו"ת בעין השכל כי כל תנועותיו נקשרים בחפץ הבורא.

וזה כלל גדול, כי ההולך בתום, ומשים כל אורחותיו ברצון ה' מבלי ל'התחכם' בעשיית השתדלות שלא ברצונו ית', הוא הזוכה לסייעתא דשמיא בהצלחה

א. ביאור יקר שמעתי לומר בלשון הכתוב (שמות לד יא) 'שָׁמַר לך את אשר אנכי מצוך היום הנני גורש מפניך את האמורי והכנעני והחתי והפריזי והחוי והיבוסים', ולכאורה צריך ביאור מה עניין רישא לסיפא, ומהו חובת השמירה שהנני גורש מפניך [ואם כי שלפי פשוטו הכוונה שהוא 'הקדמה' למה שנאמר בהמשך (פסוק יב) 'השמר לך פן תכרות ברית ליושב הארץ אשר אתה בא עליה' וגו', אך עדיין צ"ב מה שנזכר הנני גורש מפניך לאחר שאמר 'שמר לך'], אלא שבא הכתוב לצוות שָׁמַר לך - הנני גורש, והיינו שישמור ויזכור בכל רוחו נפשו וקרבו שהנני גורש מפניך, אני הוא שמגרש את הגויים הללו, ולא אתה בכוחך ועוצם ידך...

ב. עובדא הוי לאחרונה אצל אחד מתושבי העיר מאנסי יצ"ו, וכפי ששמעתי מבעל המעשה, שבני הבית שכחו לכבות את התנור בערב שבת עם חשיכה, ונשאר בוער על חום גבוה, וכשהרגישו בדבר בליל שב"ק לא ידעו מה לעשות, כי בכלל הבית הרגישו את ה'חום' וחששו שמא יבוא לכדי סכנה... הלך האיש לשאול את ה'מורה צדק' והלה ענהו שרק ע"י 'שבת-גוי' מותר לו לכבות (כי אין בזה כל כך סכנה), אך הלה 'פשפש ולא מצא' נכרי במחוז ביתו, מכיוון שכן הניח האיש את גורלו ותנורו ביד אביו שבשמים מבלי לחוש על הפסד הממון ועל הצער הנלווה... והנה, כעבור זמן (בחות ליל) נפל כל זרם העלקטרייק (קצר, blackout) בכל המחוז, וממילא כבה התנור, ואחרי כמה רגעים כששב ה'אור' ליהודים, לא נדלק התנור (כי תנור זה פועל באופן שאחרי כל פעם שכבה צריך להדליקו מחדש) ונשמו לרווחה... ללמדך, כי המשליך יתנו וימצבו על ה' לא יפסיד מאומה.

ג. הרה"ק ה'פני מנחם' זי"ע קנה דירה וקבע עם ה'מוכר' שלקראת חג הפסח יפנה המוכר את הדירה, אולם, ברגע שה'פני מנחם' הבין מתוך רמיזה שמחמת כמה סיבות יקשה על המוכר לפנותה בטרם יכנס הפסח, מיד שלח לאמור לו שאותו הזמן שנקבע ביניהם 'לאו בדווקא' הוא, ומצידו יכול המוכר להישאר בה אפילו כחודשיים אחר הפסח. זאת ועוד, שה'פני מנחם' סילק את כל תשלומיו חודשיים לפני הזמן - לפליאת ותדהמת המוכר... לאחמ"כ הסביר לחתנו הרב אברהם דוב ליפל שעשה זאת מאחר שהבין שהמוכר דחוק וכך יוכל להכין עצמו לצאת מהדירה... אחר זמן פגש ה'פני מנחם' את המוכר ובשמחה רבה גילה את אזנו על ה'נס' שאירע לו בזכותו, דהנה כתיב (תהלים לו לו) 'שמר תם וראה ישר', והסביר אבי הרה"ק ה'אמרי אמת' שההולך בתמימות ולפנים משורת הדין הקב"ה מנחה אותו ומראה לו את הדרך הישרה, ראה נא והביטה, את הכסף שהכנתי עבור הדירה הפקדתי אצל 'סוחר' אחד... זמן קצר אחר שהוצאתי את הממון משם הפסיד הלה את כל נכסיו ועמם את כל המעות שאנשים הפקידו אצלו... ואילו לא הוצאתי אז את המעות מתחת ידו לא היה נשאר עמי אפילו פרוטה אחת... רק בזכות שהלכתי לפנים משורת הדין לעזור למי שהשעה דחוקה לו ניצלתי מהיזק אדיר כל כך (ספר ה'פני מנחם' עמו' רלד).

להניא את לב העם מלעלות לארץ, אלא אדרבה 'ניתנה ראש ונשובה מצרימה' וממילא ישארו בכבודם ובכהונתם, ומעתה יש להקשות, אם בן מה המעלה והשבח על כלב בן יפונה ש'רוח אחרת היתה עמו', והרי הוא היה 'נשיא' בבואם לארץ והוא נמנה בין מנחילי הארץ, ועל בן לא היתה לו סיבה להשתתף עימם בעצתם הרעה, ומיישב שצריך לומר שאכן גם כלב לא היה צריך להיות נשיא, אלא בזכות שלא נמשך אחריהם אף שהיתה לו סיבה שלא יעלו לארץ - על בן זכה שהקב"ה ימנהו לנשיא שבט יהודה, ומסיים הגר"ח 'זבא להוכיח, שאותן שאין שומעין לציווי הקב"ה אין מרוויחין אלא מפסידין', ואם שומעין מרוויחין'.

ולשבר טוב, לעומתו האיש המשתדל באופן האסור במחשבתו שיוכל להרוויח לעצמו סופו שנוחל בשלון ומפסיד הרבה לעצמו.

בפרשתן (לד י"ח), 'אלה שמות האנשים אשר ינחלו לכם את הארץ וגו', ונשיא אחד נשיא אחד ממטה תקחו לנחול את הארץ וכו', והנה מנשיאים אלו לא היה אחד מאותם המרגלים שכולם מתו במגפה זולתני כלב בן יפונה, והביא ב'טעמא דקרא' (להגר"ח קנייבסקי זצוק"ל) מדברי הזוהר הק' שאותם המרגלים ידעו ברוח הקודש שהם לא יהיו נשיאי השבטים בבוא בני ישראל לארצה"ק, על כן הוציאו דיבה על הארץ בכדי

ד. סיפר הגה"צ רבי משה אהרן שטערן זצ"ל משגיח דישיבת קאמניץ, שפעם נסע למדינת שוויץ לזכות נדיבי עם במצות החזקת הישיבה, והיה בדעתו להתפלל תפילת שחרית ביום מסוים בבית הכנסת פלוני כדי לדבר על ליבם של המתפללים באותו 'מנין', והנה נודע לו בערב שלפני כן כי אין מקפידים שם על 'זמן תפילה' על כן גמר בדעתו שלא להתפלל שם למרות 'הפסד הממון', ואכן הלך להתפלל בביה"כ אחר. לאחר מכן פגש אותו משולח אחר אשר הכירו, ואמר לו, כמה הפסדת שלא הגעת היום לבית הכנסת ההוא, שכן הגיע גביר אדיר וחילק לכל אחד שטר בסך מאה פראנק (שהיה זה סכום נכבד ביותר בשנים ההם). לעת ערב הלך רבי משה אהרן לאותו בית הכנסת להתפלל מנחה ומעריב, והנה רואה הוא את אותו גביר, ניגש אליו וסיפר לו שאוסף מעות לטובת קיום הישיבה, ומאחר שלא היה כאן בבוקר על כן מבקש עתה את נדבתו, הוציא הגביר מכיסו מאה פראנק ונתן לו, לאחר מנחה נשאר רמ"א שם להמתין לצאת הכוכבים להתפלל מעריב, ובינתיים ניגש הגביר אל הגבאי, והראה לו על רמ"א באמרו שהכרת פניו ענתה בו שגברא רבא הוא ומבקש לדעת מה טיבו, וסיפר לו הגבאי על מהותו ועל מעלותיו, וניגש הגביר והוסיף לו עוד שלוש מאות פראנק על נדבתו הראשונה. ובסוף תפילת מעריב חזר אותו עשיר לרמ"א, וסח בפניו שהגיע מארה"ב לשוויץ לזמן מה, והביא עמו סכום כסף גדול לחלק לצדקה, אולם מאחר שלא היו שם נצרכים הרבה אזי נשאר בידו ממון הרבה שכבר הוקדש לצדקה, ומאחר שרואה הוא עליו שהוא 'איש המעלה' על כן נותן לו כל הסכום שנותר בידו, והוציא מכיסו עוד אלף פראנק טבין ותקילין ונתנם לו.

והיה אומר רמ"א, הנה ראו בעיניכם כיצד הקב"ה 'מכין מצעדי גבר', שהלא אם הייתי מגיע בבוקר להתפלל שחרית אזי היה נותן לי הגביר מאה פראנק, כדרך שחילק לשאר המשולחים, ואף לא היה משים ליבו אלי, שהרי היו שם עוד הרבה שבקשו צדקה. על כן סיבב הקב"ה שלא אגיע אלא למנחה, ורק אני לבדי נגשתי לדבר אל לבו, וממילא הבחין בי באופן מיוחד, ונתן עיניו ולבו לברר אודותי, וכך זכיתי לקבל כל אותו הסכום. זאת ועוד, שלעולם אין לו לאדם לעשות 'השתדלות' שלא כדין, שדייקא מפני שנוזהר להתפלל בעיתו ובזמנו על כן זכה לקבל אלף וארבע מאות פראנקים, י"ד פעמים ממה שהיה 'נשכר' אם היה עושה השתדלות אסורה ומגיע לשם לתפילת שחרית.

ה. וכך הווה מעשה באחד שפנה באמצען של 'תשעת הימים' אל הגאון הגדול רבי משה פיינשטיין זצוק"ל ושאלתו בפיו, הרי בימים הללו יש למעט במשא ומתן, אלא שכעת נזדמן לו הצעה לביזנעס (עסק) גדול עם כמה עשירי עכו"ם, ומניעת עסק זה הוא הפסד ממון עצום, התיר לו ר' משה לגמור את העסק לברכה. מכיוון שקיבל היהודי 'היתר' הוסיף לשאול האם מותר לו לגלח את שערות זקנו אשר צימח בשלושת השבועות, בכדי שיראה מכובד יותר בעת פגישתו עם הגויים, אך את זאת לא התיר לו ר' משה בשום אופן. אמנם כשבא למעשה התיר היהודי לעצמו וגילח זקנו.

בעת שבתו עם הנכרים, וכבר עמדו 'לסגור' את העסק, שאלוהו הגויים, מנין לנו שהנך ישר ונאמן, אולי רמאי וגנב אתה, ענה הסוחר, הלא יהודי אנכי, ובני עמנו ידועים כאנשים נאמנים ומהוגנים. אמרו לו הגויים, אם יהודי אתה מדוע איננו רואים בזקנך זיפי שערות - שהרי אסורים אתם בגילוח בימים הללו, ואם לדתך אינך נאמן ואת

באר הפרשה - פרשת מסעי

וממנה יושע - 'עת צרה' היא עצמה הישועה

בפרשתן (לג ד), 'ומצרים מקברים את אשר הכה ה' בהם', ופירש רש"י, 'טרודים באבלם'. דברים נפלאים כתב בספה"ק 'אור המאיר' בזה"ל, כאן בא הכתוב להפליג מעלות אישים המשכילים אשר לבם בטוח באלוקים, והאמונה תקוע בקרב לבם, אשר כל הקורה להם מטוב עד רע הכל בהשגחה פרטיות מאתו יתברך, כי נפשם יודעת מאוד היות הוא יתברך הבורא ומנהיג ומשגיח בפרטי פרטיותו, ואם מוטיב להם כל מיני מוטיב אזי מחזירין שבח והודאה על חסדיו העודפים, ובהיפך בהרע להם ח"ו יודעים נאמנה שגם זאת מאת ה', כאשר גזרה חכמתו יתברך לתקן עניינם לאחת מהסיבות הידועים אליו יתברך, ואזי החכם אשר עיניו בראשו מתבונן במעויו שבלו הלא מדרכו הטוב להיטיב

לנבראיו, ויותר ממה שהעגל רוצה לינק הפרה רוצה להניק, ואם כן למה הרע לו, מסתמא יש ג"כ איזה בחינת הטבה.

וכמו שכתב (ירמיה ל ז) 'עת צרה היא ליעקב וממנה יושע', והכוונה על דרך שבארנו למעלה שאמר דוד המלך עליו השלום (תהילים קיז ב) 'כי גבר עלינו חסדו', הכוונה אפי' בהראות לפעמים בחינת גבורה לנהוג עם ישראל עמו, ידעתי נאמנה שגם כאן במדות הגבורה צפונה וגנוזה חסדיו יתברך, כי בודאי מדרכו להיטיב ולא להרע ח"ו, וזהו כי גבר כלומר אפי' בא להראות בחינת הגבורה על כל זה עלינו בני ישראל חסדו, בזה הגבורה צפונה חסדיו (ובי'), וזהו עת צרה היא ליעקב, אפילו כשבא לפעמים עת צרה ליעקב ממנה גופא יושע, כי גם כאן גנוזות טובו יתברך.

הלכותיה אינך מקיים, כיצד נאמין שלנו תהיה נאמן... ומה לנו לעסוק עמך, הגויים הלכו להם וכל העסק התבטל, ללמדנו לקח טוב, שעושר והון מה' הוא, ואי אפשר להרוויח אפילו מאומה כשפועלים אפילו כמלא נימה נגד רצונו יתברך. בדרך צחות מספרים על אחד ששימש כבעל תפילה בקולו הנעים באחת מהקהילות המפורסמות, בשנה אחת בהתקרב ימים הנוראים אמר החזן לרב הקהילה הנה לרגל ימים הנוראים עשיתי 'ריבוננו של עולם' חדש, כשכוונתו על התפילה 'ריבוננו של עולם' שאומרים בעת פתיחת הארון - שהלחין עליה נעימה חדשה, ענהו הרב הישמר לך כי עוד טרם שאתה ה'חזן' תעשה 'ריבוננו של עולם' חדש יכול הריבוננו של עולם לעשות חזן חדש... וכוונת הדברים ללמד לאדם לזכור בכל עת שהוא וכל אשר לו תלויים בידי של הקב"ה, ואין בידו עשות מאומה אם אין הקב"ה בעזרו.

ו. בפרשתן (לה יא), 'והקרייתם לכם', וברש"י, 'אין הקריה אלא לשון הזמנה וכן הוא אומר (בראשית כז כ) כי הקרה ה' אלוקיך לפני'. ופירשו צדיקים שבא ללמד לכל אדם בכל אשר ימצאהו, שאף מה שנראה לו כמי שאירעו הדבר במקרה, הרי באמת, לא נעשה הדבר מאליו אלא בהזמנה - שהקב"ה הזמין זאת עליו עפ"י חשבונות שמים ממעל. וכך כתב ה'חזן איש' בספרו 'אמונה ובטחון' (פ"ב), וז"ל. וממידת הבטחון - להעמיד עצמו על נקודת האמונה... כי לא המקרה פגעו, שאין מקרה בעולם כלל, רק הכל מאתו ית'. וכבר המליצו קמאי שמקרה הוא אותיות רק - מה'.

ז. סיפר הרה"ק ה'דברי חיים' מצאנו זי"ע, ששמע בילדותו מ'מגיד' אחד לפרש את הפסוק האמור ב'הפטר'ה' לשב"ק דנא 'ההימיר גוי אלוהים והמה לא אלוהים ועמי המיר כבודו בלוא יועיל' (ירמיה ב יא), שהנה 'המיר' הוא לשון חשיבות (כמו שנאמר 'את ה' האמרת היום', דברים כו יז), כי הגוי עובד את אלילו עד שרואה בעת צרה - בעת מבחן, שאיננו מושיעו מאומה אז מחרפו ומגדפו, אולם בני ישראל מתפללים ל'מלך עוזר ומושיע ומגן', ואף אם לפעמים נדמה להם שלא ענה להם ה', עדיין יחזיקו באמונתם מתוך ידיעה ברורה שהכל בחשבון, ובאמת הקב"ה עונה להם כי הוא היודע מה טוב לאדם. וזהו אומרו 'ההימיר גוי אלוהים' - האם החשיב הגוי את עבודה זרה שלו בעת ש'המה לא אלוהים' כלומר בעת שהגוי מדוכא ביסורין והם לא הושיעוהו, אמנם 'עמי' - בני ישראל, מחשיבים ומכבדים כבודי, אפילו בעת הסתרת פנים שלכאורה נראה שאין מטיב חלילה עמנו והוא 'בלוא יועיל' חלילה, אף על פי כן המה מכבדין אותי...

ח. חיזוק עצום כתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תרס"א ד"ה במדרש), שהנה אמרו חז"ל (במ"ר כג א; תנחומא א) שכך אמר הקב"ה לישראל, ש'גדולי עולם' ברחו משונאייהם, וכמו יעקב שנמלט מעשו, אבל אתם 'כל אותן ארבעים שנה שעשיתם במדבר לא הנחתי אתכם לברוח, אלא הייתי מפיל שונאיכם לפניכם במה שהייתי עמכם וכו', לכך אמר הקב"ה למשה, כתוב את המסעות שנסעו ישראל במדבר, כדי שיהיו יודעים מה ניסים שעשיתי להם'. ומבאר ה'שפת אמת', שבא הכתוב ללמדנו כלל גדול לבטוח בה' להיות נושע בתוך הצרה, ומסמיק לזה מה שנאמר (תהילים קיח ה) 'מן המצר קראתי קה', שאין לברוח מן הצרה, אלא מתוך הצרה לקרוא אל ה' שיושיענו. ומוסיף לבאר כי מהאי טעמא

לא כן דרכי הצדיקים אינם חשים מצרות עצמם כלום, רק מה שמגיע למעלה, אז טוב להם בזה ובבא. עכ"ל.^ט

המחכים בבנין אריאל - ע"י האבל והשתוקקות לבנין הבית תבוא הגאולה

בפרשתן (לו ט), 'ולא תסוב נחלה ממטה למטה אחר', נוראות כתב הרה"ק ה'תפארת שלמה' ז"ע (ד"ה א"י בן מטה, השני), וז"ל. מרמוז על מעלת קדושת ארץ ישראל וירושלים תובב"א, כי הנה צריך כל איש להשתוקק בכל לבבו על א"י וקדושתה, כמ"ש (תהילים קכ"ו) 'שאלו שלום ירושלים' - 'ציון דורש אין לה' (ירמיה ל"ז) מכלל דבעי דרישה (סוכה מא.), והתשוקה היא מועלת בעצמה על הגאולה העתידה במהרה בימינו. והיינו, כשישים האדם על לבו דברי הכתוב - 'לא תסוב נחלה ממטה למטה' כי הקפידה התורה שלא תסוב נחלה ממטה למטה אחר אעפ"י שכולם י"ב שבטי קה, כולם קדושים, ומה חילוק בין זה לזה, אעפ"כ הקפידה התורה ע"ז. מב"ש בזמן הזה, אשר בעוה"ר כל ארץ הקדושה היא תחת יד הישמעאלים ויבלעוה זרים ויירשוה... מב"ש

וכן דרכי הצדיקים אמיתים הנאמנה את א-ל רוחם, כל מה שקורה להם מטוב עד רע אינם תולים בחכמתם העומדת להם או על העדר החכמה לכן קרה להם מקרה לא טובה, כי אם הכל מאת ה' היתה זאת, כי נפשם קשורה עם רמ"ח איבריהם ושם"ה גידיהם להליכות הגזור. לא כן אישים פועלי און שאין להם התפשטות השכל תולים פרטי הצלחתם ומאורעותם הכל בחכמתם העמדה להם לעשות חיל, וכשנהפך עליהם הגלגל במעיק ומיצר להם חס ושלום נשכה מלוח לבם שמאת ה' היתה זאת, כי אם על העדר שמירתם ועשיות סיבתם לכן קרה להם מקרה רעה, ולהיותם במיצר ים החכמה נשארים תמיד עם ראשם ורובם בנשמיותם וגנות מדות וכו'.

וזהו 'ומצרים מקברים את אשר הכה ה' בהם', ולזה העמיק רש"י 'טרודים באבלם', להורות האמור שאינם מטרידים פנימיות מחשבתם לתלות הכל מאת ה' היתה זאת (וכו) כל זאת נשכה מלבם, וטרודים רק באבלם לצער צרות עצמם ממעיק המגיע עליהם, ובאמת בכל צרתם לו צר, וזהו שהעמיק 'טרודים באבלם' דייקא,

קבעו חז"ל לקרוא פרשה זו בימי 'בין המצרים', שבאותו הזמן 'נסגר הבריחה מבני ישראל' - שכל רודפיה השיגוה בין המצרים, ואילו היו זוכרים בני ישראל את 'פרשת המסעות' והלקח הנלמד ממנה כמה ניסים נעשו להם שם בתוך המדבר אזי היה הקב"ה מושיעם בתוך 'המיצר', וזו עבודתנו בימים אלו להתחזק באמונה בא-ל חי אשר 'עמו אנכי בצרה', והוא יושיענו ויגאלנו שנית. ומסיים השפת אמת, שכן הדברים אמורים גם לגבי גלות הפרט, וכלשונו 'ובכל עת שנסגר הדרך בפני איש ישראל, הכל רק כדי שיסתכל האדם כלפי מעלה לשעבד הלב לאביו שבשמים'.

ט. הוסיפו לבאר עוד בזה, כי הנה גם בני ישראל איבדו את קרוביהם באותם הימים, וכדכתיב (שמות יג יח) 'חמושים עלו בני ישראל מארץ מצרים', ופירש רש"י, 'חמושים - אחד מחמשה יצאו, ובמדרש (תנחומא א) איתא עוד, 'יש אומרים אחד מחמישים ויש אומרים אחד מחמש מאות', אלא שאומות העולם המה טרודים באבלם - שקועים ביגונם בצער וחשכות, לאידך, בני ישראל מאמינים הם ב'דין האמת', ואף שמקיימים הלכות אבלות אך אינם 'טרודים' ביגון ומרירות...

וכבר אמר הרה"ק ה'שמח ישראל' זי"ע לבאר הטעם שציוותה התורה על אבלות, שלכאורה אין צורך ב'ציווי' על כך שהרי אף גויי ארצות מתאבלים על קרוביהם, אלא שרצונו ית' שנהיה תמיד בשמחה, על כן 'קדשנו במצוותיו וציוונו על האבלות', וממילא היא עצמה תביאנו לידי שמחה, כי 'פקודי ה' ישרים משמחי לב'.

וכה אמר הרה"ק ה'אבני נזר' זי"ע בבואו פעם לנחם את האבל, כי מקובל אצלו ש'אבל' הוא ר"ת איך בין ליסטיג - אני שמח. וכשנשאל על מקור הדבר, נענה כי כן מפורש בדברי רש"י במסכת סוכה, וכוונתו למה שכתב רש"י (סוכה כה. ד"ה טירדא דרשות) 'שאע"פ שהוא חייב לנהוג אבלות של נעילה רחיצה וסיכה להראות כבוד מתו, אינו חייב להצטער'... נודע מאמרו של מרן הבעש"ט הקדוש זי"ע (הובא בדגל מחנה אפרים בפרשתן) שכל אדם עובר במשך ימי חייו את כל מ"ב המסעות, וכל ימיו הוא טרוד הוא בנסיעות וחניות וכו', ובאה התורה ללמדנו דעת באותם מסעות אשר 'כמעשה ארץ מצרים אשר ישתם בה לא תעשו' (ויקרא יח ג) - כי המצריים ואומות העולם נעשים 'טרודים' מתוך 'אבלם' ושאר מקרים, אבל איש ישראל עובר כל מסעותיו, עליות וירידות מתוך אמונה חזקה ושלוות הנפש, בלי שתטרף נפשו עליו כ"כ, ולא יאבד את ישוב הדעת ושמחת החיים.

באר הפרשה - פרשת מסעי

והוסיף לבאר בזה מה שנאמר (דברים כט כא-כג) 'ואמר הדור האחרון בניכם אשר יקומו מאחריכם וגו', על מה עשה ה' ככה לארץ הזאת וגו', שלכאורה יש להקשות מדוע נקט הכתוב שישאלו כן הדור האחרון דייקא, אלא, שאכן 'הדור אשר יתנו עיניהם ולבנם לשאול על זה, והם ידאבו על חורבן הארץ וירושלים' הם יהיו הדור האחרון לגלות, כי על ידי תשוקתם יעוררו את הגאולה", וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה מיד בשמחתה (תפא"ש אחרי ד"ה א"י אחרי, עיי"ש בהרחבה).

כתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות עמו' ל"ב ט"ג, לעיו"כ תק"ס, בתחילתו) שבהשתוקקות זו נחשב כאילו עומד כבר עתה בתוככי ביהמ"ק. וז"ל. 'שמחתי באומרים לי בית ה' נלך' (תהלים קכב א), כי גם בזמן הזה כשארם שמח בלב שלם ובהשתוקקות רב לבנין ביהמ"ק הרי הוא כאילו בנאו, וזהו אומרו 'שמחתי... עומדות היו רגלינו בשערך ירושלים', הרי הוא כאילו אנו עומדים שם (בביהמ"ק), ומחשבתנו משוי ליה מקום קדוש.

שצריך לקרוע לבב איש לצעוק ע"ז אל הקב"ה - מדוע לא נתקיים בנו 'ולא תסוב נחלה'.

וממשיך ה'תפארת שלמה', אם תגבר התשוקה בלב איש מבני אל הארץ ובנין בית המקדש, הלא חיש מהר יעתר להם כי הלא הוא בנוי ועומד הוא למעלה רק שצריך לבקש עליו להורידו וכו' ועל שם זה נקרא 'דביר ביתך' (ברכת רצה בשמו"ע, ועוד) לשון דבור - שצריך לבקש מהש"י עליו להבנות במהרה, וכל המתאבל על חורבן ירושלים זוכה ורואה בנחמתה. כי כל האומר כן באמת בתפלה ולירושלים עירך ברחמים תשוב הנה פועל באמת זה למעלה על קירוב הגאולה כנ"ל וכו', והנה, בכדי שיבוא האדם לידי 'כל המתאבל על ירושלים', עליו להתבונן היטב על חסרון הקדושה הנורא, בהעדר מקדש ה' והכהנים משרתי הקודש, כשחסרה לנו הקירבה שהיה אז לבני ישראל, ועל ידי התבוננות זו בידו לזכות גם עתה לקרבת ה' בימים אשר עמד הבית על תילו - כבר מעתה.

י. הרה"ק ר' מרדכי חיים סלאנים זי"ע היה נוהג לספר כשדמעתו על לחיו, על יהודי שנכנס אל הרה"ק האוהב ישראל' מאפטא זי"ע, להתייעץ עמו בענייני עסקיו, ולאחר שהרה"ק סיים לייעצו ולברכו, נאנח בקדשו אנחה קורעת לב ואמר אסון נורא מאד נפל היום בישראל. לפליאת אותו יהודי על מה כל הרעש, נענה הרה"ק, וכי איך יודע שלא הקריבו היום את קרבן התמיד במועדו ולא עמדו על מעמדו, וכה הוסיף לבכות על בית המקדש אשר נהפך לעיי חרבות. וכך צריך האדם לחיות בהרגשת צער זו, וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה. יא. ידוע דבר המעשה שמתחילה סירב הגרי"ד הלוי סאלווייטשיק זי"ע בעל ה'בית הלוי' לשמש כרב העיר בריסק, עד שבאו עסקני העיר והתחננו לפניו, רבי קדוש, עשרים וחמשה אלפים תושבי העיר בריסק ממתנינים לבואכם ולא תבואו... כשמוע הגרי"ד את דבריהם, לקח מגבעתו ואצטליתו והכריז בקול גדול, הנני, מיד אבוא אחריכם, באמרו, אם אכן, כל כך הרבה יהודים ממתנינים עלי, וכי אאכזבם ולא אבוא, באותה שעה נענה הגה"ק ה'חפץ חיים' זי"ע, ובכה בקול רעש גדול, אם הגרי"ד אינו יכול לסרב ולאכזב עשרים וחמש אלף איש מבני ישראל, הרי קל וחומר שהמשיח לא יאכזב רבבות אלפי בני ישראל המייחלים ומצפים לבואו, אבל מן הנראה לומר, שלדאבון לב, הוא מייחל ומצפה לנו ולא אנו עליו.

וכבר נודע המעשה, בבני עיר אחת שהיו 'מייחלים ומצפים' לבוא המשיח, והעמידו 'שומר' מיוחד שיעמוד הכן במשך כל שעות הלילה - מידי לילה בלילה, שברגע שאכן יקרה הדבר, ו'משיח בא' יעיר מיד את כל בני העיר לקראתו, בלילה אחת הגיע מאן דהו לעיר באישון ליל, ומשום מה היה נדמה ל'שומר' שהנה 'זה' בא, פתח במלאכתו והריע בחצוצרות וקול שופר, ואכן בין רגע היו כל בני העיר נייעורים ועומדים על רגליהם, משיצאו לקבל פני 'משיח' מצאו שלא דובים ולא יער, אין ה'אורח' אלא הילך 'משולח' שבא לאסוף נדבות בקרב בני העיר... כראות זה המשולח פנה אל השומר ואמר לו רואה אני שאיש מצליח אתה במלאכתך, שמא תרצה להתלוות אלי בדרכי ואשלם לך שכרך בעין יפה יותר מכפי שמשלמים לך בני העיר, נענה לו השומר שאינו מוכן בשום אופן לעזוב את 'חזקתו הראשונה', כי אם אלך עמך הרי לא ימשך זמן 'העבודה' יותר מכמה שנים, ואם כן מה אעשה לאחר מכן, ממה אתפרנס, אולם כאן הנני מובטח בפרנסה טובה לעד ולעולמי עולמים 'עד ביאת המשיח'...

היינו שרבים ה'מחפשים' את ה'משיח', כל היום וכל הלילה ויושבים על מגדל... ולמעשה אינם מרגישים ומאמינים באמת שהמשיח מגיע בקרוב כלל, וחסרים הם את הציפיה באמת.

ובכלל זה הוא התפילה והזעקה עד אנה כבייה בציון ומספר בירושלים², וכלשון המדרש (בר"ר יג ב), על הא דכתיב (בראשית ב ה) 'וכל שיח השדה' - 'בל תפילתן של ישראל אינו אלא בית המקדש, מרי יתבני בית מקדשא, מרי מתי יתבני בית מקדשא [- אדוני, ייבנה בית המקדש, אדוני מתי ייבנה בית המקדש, כי חז"ל דרשו תיבת 'שיח' שהוא מלשון תפילה, כמו 'ולפני ה' ישפוך שיחו' (תהילים קב א), ושדה קאי על בית המקדש (מפרשים)], וכלומר, שצריך להרבות בתפילה ובתחנונים לביאת משיח צדקנו ולישועתן של ישראל³, ואתה תקום תרחם ציון כי עת לחננה כי בא מועד, וכבר כשל כוח הסבל מצרות הכלל והפרט מרוב אריכות הגלות המר הזה.

בתב הרמח"ל זי"ע ב'מסילת ישרים' (פרק יט) הנה ודאי צריך שיצטער תמיד צער ממש על הגלות ועל החורבן, מצד שזה גרם מיעוט כביכול לכבודו ית', ויתאווה לגאולה לפי שבה יהיה עילוי לכבוד השם יתברך, ויתפלל תמיד על גאולת בני ישראל - שיתגלה כבוד שמים⁴. ואם יאמר אדם מי אני ומה אני ספון שאתפלל על הגלות ועל ירושלים, וכי מפני תפילתי

וכן איתא מהרה"ק ה'שפת אמת' (תבוא תרנ"ג) הראשונים - האבות ומושה רבינו, זכו למצוא הארת ביהמ"ק על ידי השתוקקות לבם לביהמ"ק העתיד להבנות. כמו כן עתה בהורות הללו - ע"י זכירת ביהמ"ק יכולין להתדבק בהארת ביהמ"ק.

וזוסיף ה'שפת אמת' שלכן בכל שמחה צריכין להזכיר ביהמ"ק, ובכל שמחת נישואין מברכין 'שוש תשיש', לומר שמקור כל השמחה הוא מביהמ"ק - שהשמחה במעונו. ובזמן המקדש השמחה הי' בשלימות. ובהיום הזה אנו זוכין אל השמחה (של הנישואין) ע"י האבילות של ביהמ"ק, כמו שנאמר (ישעיה סו י) 'שישו איתה משיש כל המתאבלים', ואמרו חז"ל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בנחמת ירושלים. והגם דהפירוש הוא על לעתיד - שלעתיד יזכה לראות בשמחת בנין הבית, מ"מ גם זה אמת שע"י התאבלות זוכה להרגיש שמחה מירושלים זה עתה, כמו שפירשתי במקום אחר את הפסוק (איכה ה טו) 'נהפך לאבל מחולנו', שמה שהיה נעשה אז על ידי שמחה ומחולות, נהפך היום להיעשות על ידי התשוקה ורוב אבלות, וזה היא מגלת איכה כמו מגלת שיר השירים.

יב. המגיד מדובנא זי"ע נשא משלו לאחד משרי המלוכה אשר היה אהוב אצל המלך, ונתקנאו בו שאר השרים והעלילו עליו עד שנאלץ המלך לצוות להביא אותו אל בור בית הסוהר, באמצע הלילה הגיעו שוטרים לבית השר והעירו אותו כשהם מצווים עליו לבוא עימם, צווח השר מה חטאי ומה פשעי כי הינכם אוסרים אותי כאחד הריקים, אך לא ידעו לענות לו ולקחו אותו והטילוהו לתוך בור עמוק חשוך ואפל, תיכף לאחר שהושלך שמה שקע השר בתרדמה עמוקה, כשנתעורר לאחר זמן רב ראה כי חושך סביבותיו, והיה בטוח שעדיין לילה ולא ידע כלל שהוא בבית הסוהר כי חשב שכל זה היה בחלום הליל, והתהפך אל הצד השני... וחזר לישון, וכך חזר הדבר ונשנה כשהוא מתעורר ונדמה לו כלילה. בינתיים המלך חיכה וציפה מתי יזעק השר בבקשה שיוליכוהו לפני המלך, בכדי שיוכל להכחיש כל מה שהעלילו עליו, שהרי אהבו ביותר, אך לאחר שעברו כמה ימים 'ואין קול ואין עונה' החליט המלך לירד לתוך בית הסוהר ולבקר את השר ולראות בשלומו, ושמע אותו שואל לעצמו 'מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות' שנתארך הוא כל כך ועדיין לא עלה השחר, נכנס המלך לתוך הבור, וגער בו, כי כבר אתא בוקר וגם לילה... השמש יצאה על הארץ וחזרה ושקעה ושוב האירה ועתה שקוע בתרדמתך ונדמה לך שלילה אחד ארוך הוא, ואינך שם על לב על מצבך...

והנמשל הוא לבני ישראל השקועים בחשכת הגלות 'במחשכים הושיבני כמתי עולם', ואינם יודעים שהיו זמני רצון ואורה כדוגמת היום, ושואלים מדוע האריך לנו הלילה, ואומר להם הקב"ה אין הדבר תלוי אלא בכם, קומי רוני בלילה, התפללו אלי שאוציאכם מבור הגלות, ושבתם עד ה' אלוקיכם, או אז אשובה אליכם (משלי יעקב אמור, עיי"ש באריכות). יג. וכבר כתב הרמב"ן (על עניין 'הנה ישכיל עבדי', ישעיה נג ו, נדפס בכתבי הרמב"ן ח"א עמ' שכד) וז"ל, 'יאשים את ישראל בעבור כי הם בגלותם ישימו כל כוונתם בעסקי העולם, ומשים כל אחד כוונה לעצמו ביתו ועסקיו, וראוי להם להיות נוכים ולהתפלל לפני ה' לילה ויום שיכפר על עוון ישראל ויחיש קץ הגאולה, כי המשיח בתשובה יבוא מיד וכו'. יד. ושמא תאמר, והלא כל הדורות הקודמים במשך אריכות הגלות המרה כבר שפכו ליבם בתפילה בבקשת ובנה ירושלים, את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח, ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים, ומהם תנאים ואמוראים קדושי עליון שרפי מעלה, רבותינו הראשונים והאחרונים וכל צדיקי הדורות, ולא נענו, ומה תועיל תפילת אנשים כמונו...

באר הפרשה - פרשת מסעי

כל רודפיה השיגוה - שגב אלו הימים והכפרה שבהם
 הרה"ק ה'עבודת ישראל' (ד"ה אלה) מביא את דברי
 הרה"ק ה'מגיד' ממעוריש זי"ע לבאר בפסוק
 (איכה א ג) 'כל רודפיה השיגוה בין המצרים', שמרמו
 לכל אדם מישראל הרודף י-ה - להמליך את הבורא
 יתב"ש על עצמו ועל העולם כולו^{טז}, יוכל להשיג יותר
 בימים אלו ימי בין המצרים. והרי הדבר משול לשר
 ומלך גדול, אשר בעת שהוא יושב בביתו אזי אימתו

יתבנסו הגלויות ותצמח הישועה, תשובתו בצדו, כאותה
 ששנינו (סנהדרין לו.) לפיכך נברא אדם יחידי כדי שכל
 אחד יאמר בשבילי נברא העולם, ונחת רוח הוא לפניו
 יתברך שיהיו בניו מבקשים ומתפללים על זאת, ואף
 שלא תעשה בקשתם מפני שלא הגיע הזמן או מאיזה
 טעם שיהיה, הנה הם עשו את שלהם והקב"ה שמח
 בזה. נמצא שכל יהודי באשר הוא - חשוב ומקובל
 ומרוצה להתאבל על חורבן הבית וחילול השם^{טז}.

וביאר המבי"ט (בית אלוקים שער התפילה פי"ז) ש'יותר נקל הוא לאחרונים הקרובים יותר לזמן הגאולה שתתקבל תפילתם
 מן הראשונים בב' טעמים'. א. שהדורות הראשונים היו רחוקים הרבה מזמן הגאולה, אם כן היו צריכים להפציר
 בתפילה הרבה יותר מהדורות הללו שאנו קרובים לקץ הימים, ואפילו תפילה פחותה יותר נשמעת ומתקבלת, מאחר
 שאין אנו מבקשים מהקב"ה שיקדים את הקץ בזמן מרובה. ב. כל אותם התפילות שכבר התפללו במשך כמעט ב'
 אלפים שנה עומדות וקיימות ומצטרפות אל תפילותינו, נמצא כשאנחנו עומדים ומתפללים אזי אין כאן רק כח
 תפילתנו בלבד, אלא כללות ריבוי התפילות מאז ומקדם, ובכל דור ודור נוסף עוד תפילות מהזמן שקודם להם, על
 כן יפה תפילתנו להתקבל ברחמים וברצון ולהחיש קץ הישועה.

דברים נפלאים כתב הגה"ק ה'חפץ חיים' (מחנה ישראל פכ"ו) ואל יאמר האדם איך יוכל להיות שיבוא משיח צדקנו
 בימינו, הלא אין בידינו מעשים טובים כראוי, דזה אינו, דידוע דכשהקב"ה חפץ לגאלנו אין מביט כ"כ במעשינו,
 כדאיתא במדרש (שמות כה) אמרו ישראל האיך אנו נגאלין הלא אין בידינו מעשים טובים, א"ל, הואיל והוא חפץ
 בגאולתכם אינו מביט, ע"ש. וגם אל יתיאש האדם ח"ו מן הגאולה מטעם פן לא הגיע הקץ דזה אינו, דידוע מה
 שאמרה הגמרא על הפסוק אני ה' בעתה אחישנה, זכו אחישנה לא זכו בעתה.

ואל יהיה לפלא בעיני האדם לומר איך עתה נוכל לאמר שזכו מה שלא זכו דורות הקודמים לזה, דזה אינו קושיא,
 דאמת שאנחנו קטנים הרבה מאבותינו, אבל ידוע שהקב"ה מצרף לכל אחד זכותו וזכות אבותיו ואנחנו כנס הרוכב
 על גבי הענק שהוא רואה ומביט יותר למרחוק, ע"כ צריך כל איש ישראל לצפות לישועה בכל יום, כי ישועת ה'
 כהרף עין, וכמו שאנו אומרים בתפלה כי לישועתך קוינו כל היום, וכתבו בספרים שלא זוקא על הגאולה בלבד צריך
 לצפות אלא על כל מין צרה שלא תבוא צריך לצפות לישועת ה', וכבר כתבו בשם האר"י ז"ל שבכל יום כשאומר
 'כי לישועתך קוינו כל היום' יכווין שמצפה לישועה על ל צרה שנמצא בו והוא מסוגל מאד להצלה, וה' יזכנו להיות
 מהמקוים לישועתו תמיד, ובזכות זה נזכה לתשועה האמיתית בב"א.

טו. סיפר הגאון רבי אלחנן וואסערמאן זצ"ל, פעם בעת אסיפת הרבנים לדון בענייני השעה, הראה ה'חפץ חיים'
 זי"ע את דברי ה'תנא דבי אליהו' (רבה פ"כ ד"ה פעם אחת), ולא גלגל הקב"ה והביא פרס ומדי לעולם אלא בשכרו
 של כורש שהיה בוכה ומתאנח בשעה שהחריבו העכו"ם את בית המקדש. הוסיף על כך ה'חפץ חיים', שכאשר נחשוב
 את מניין השנים, נמצא שבאותה שעה היה כורש בן שבע שנים בלבד, ויש לנו להתבונן, מה וכמה משיג ילד (נכרי)
 רך בשנים להבין את גודל החורבן, ואף על פי כן בזכות שבכה על חורבן הבית הביא הקב"ה את מלכות פרס ומדי
 לעולם, ק"ו לדידן, כמה שכר טוב יש לבורא ליתן לנו על אבלותנו על החורבן הגדול והנורא.

טז. עוד כתב הרה"ק ה'עבודת ישראל' זי"ע בזה"ל, הגם שהזמן גרמא להיות עצב ונאנח על חורבן בית ה', עכ"ז
 יש לחזק את עצמו ולטהר לבבו ולעבוד ה' בתורה ותפלה בשמחה בפרט בשעת אמירת שירות ותשבחות, עכ"ל.

ומבאר בדרך משל, למלך אשר לו חבורת מנגנים מנעימים בקול וגם כלי זמר בידם, תוף וכינור ועוגב, ובשעה
 שהמלך שרוי בשמחת לב אינו צריך שיזמרו לפניו, שהרי בין כך הנו שמח וטוב לב, אכן אימתי יש צורך בהם -
 בעת שהמלך שרוי בעצב ויגון ממקרה אשר קרהו או אז ויהיו נקראים לפני המלך לפרוט עלי נבל וכינור ולשמח
 לבבו עד שיצהלו פניו. משל זה אינו אלא רק 'מעין' ודוגמא, למלך מלכי המלכים הקב"ה, שבעת שעצב לפניו על
 חורבן ביתו, 'אז צריכים מי אשר נגע ה' בלבו להתחזק וכו' ולהפשיט עצמו מכל מיני עצבות ולשמח כבוד המלך,
 ולומר לפניו אתה מלכנו מעולם וגם עכשיו, ותמלוך לעולם ועד והכל כאין נגדך ועלו מושיעים בהר ציון ויאתיו כל
 לעבדך ויתנו לך כתר מלוכה'.

מוטלת אשר לא כל איש ואיש יכול לבוא פנימה, ואין הפשוטים שבאנשים רשאים להיכנס לפני ולפנים. אך כשהמלך נודד במסעותיו ברחבי המדינה, בבחינת 'מלך בשדה', אז הוא קרוב לבל קוראיו ויאזין שזועת כל הקוראים בשמו וכל אחד יכול להרהיב עוז ולגשת אל הוד מעלת מלכותו, ולשאול ממנו כל, כאוות נפשו. וכן הנמשל, כי בזמן הזה שהשכינה בצפור נודדת מקינה (משלי כו ח)... לבן הרשות נתונה לבל אדם להתקרב אל מלכו של עולם" והוא עונה אליהם".

כתב הרה"ק ה'אור לשמים' זי"ע (בלק ד"ה קל מוציאם ממצרים), כי הימים האלו הם ימים קדושים מאד, אבל הם באתכסיא וכו', והימים הללו מסוגלים מאד לתשובה, הגם ששערי תשובה לא ננעלו (איכ"ר ג טו), ומועיל תמיד לדופקי בתשובה, אבל אותן הכ"א יום שבין המצרים הם מועילים ביותר. ורמז לה בדברי הגמרא (כתובות צב): 'מאימתי הוי חזקה מבי קדייש אמצרא' - ומבאר, מאימתי השכינה ניקנית לאדם, מבי דייש אמצרי רומז לימי בין המצרים שהם מסוגלים לפרנסה (עיי"ש עוד).

אמנם לאידך ניסא צריך לזכור מה שכתב בספה"ק 'שער המלך' (שער השייך ל"ז בתמוז, פרק א' ד"ה ולפי"ז), שהנה אמר דוד מלך ישראל 'כי אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבור' (תהילים צ ד), ואמרו חז"ל (בר"ר יש ח) ש'יומו של הקב"ה אלף שנים', ויום זה מתחלק ל"ב שעות (בן מבואר בספרי קבלה - שאינו מתחלק ל"ד שעות 'מעט לעת') עתה, אם נחלק את אלף השנים ל"ב תעלה כל 'שעה' לפ"ג שנים וד' חדשים. והנה בכל שעה יש אלף ושמונים רגעים, ולפי זה (כשנחלק פ"ג שנים וד' חדשים לאלף ושמונים יצא כ"ד יום) נמצא שכל 'רגע' אצל הקב"ה הוא 'כ"ד יום'. והרי 'א-ל זועם בכל יום' - וכמה זעמו 'רגע כמימריה' (ברכות ז), נמצא שזעמו של הקב"ה הוא ככ"ד יום (שהרי כך הוא אריכות הרגע של הקב"ה), והם הכ"ד יום משבעה עשר בתמוז עד אחר יום העשירי באב - שגם בו נשרף ההיכל, ובאלו הימים כביכול אבינו שבשמים זועם, כמו שנפסק ענייני זהירות בימים הללו (ש"ע אר"ח תקנא יח, ובמשנ"ב שם לא ישב בין חמה לצל וכדו'), ומסיים, דלכך בימים אלו יש לפזר ממוזנו לצדקה, כמו שנא' (תהלים מא ב) אשרי משכיל אל דל - ביום רעה ימלטהו ה'.

ובאמת אין הצער סתירה לשמחה, וכמו שביאר הרה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע בדרך משל למלך שהוכרח לגלות מארמון מלכותו למקום מרוחק מאד, והתאכסן שם אצל אחד מאוהביו, והנה, אוהב זה במסתרים תבכה נפשו אך מאידך גיסא שמח שמחה גדולה, וכשנשאל לפשר הדבר, הסביר האוהב למלך, בוכה אני מרה על שהוצרך המלך לגלות למרחק מרחקים, לנדוד מביתו וממלכותו, אך מצד שני שמח אני וטוב לב על שזכיתי שהמלך בכבודו ובעצמו שוהה אצלי. כך גם לדידן, בימים אלו יש לנו לבכות ולקונן על 'שכינתא בגלותא', אך מצד שני רבתה השמחה שהמלך נמצא אתנו (הובא בייטב פנים, יפה לעינים, יח).

ואדרבה, ע"י השמחה ממעט מגלות השכינה, וכלשונו של הרה"ק ה'מאור ושמשי' זי"ע (וישב ד"ה ויהי ה') 'כן שמעתי פירוש המשנה (תענית פ"ד מ"ו) משנכנס אב ממעטין בשמחה, פירוש ממעטין את הצער והדאגות - בשמחה, פירוש עם שמחה, על ידי שמחה שיש לאדם הוא ממעט גלות השכינה', וכעין זה איתא (שם משמואל ויגש) בשם הרה"ק ה'חזוה' מלובלין זי"ע בפירוש מה שאמרו משנכנס אב ממעטין בשמחה, שעל ידי שמחה ממעטים כוחו של עשו שנטל לחלקו חודשי תמוז ואב ועי"ז הצליח לגרום מה שגרם.

יז. ושמא יאמר אדם - היאך אתקרב אל הבורא ואין בידי עשות מאומה בעבודתו, ובפירוש אמרה תורה (שמות כג טו) ולא יראו פני ריקם, תשובתו בדברי ה'עבודת ישראל' עצמו בפירושו למסכת אבות (ב יד)... לכך קל להתקרב עצמו אל הבורא יתברך בימים אלו משאר ימים, כדוגמא ומשל כשהשר יושב בפלטין שלו אז אינו בקל לבוא אצלו מחמת השומרים הסובבים אותו וגם צריך להביא לו תשורה גדולה לראות פניו, אבל כשהשר יוצא לדרך קל לבוא אצלו וגם תשורה מועטת נחשבה בעיניו... ומקבל אותו בסבר פנים יפות מחמת שהוא בדרך.

יח. וכן מתאמרא בשם הרה"ק מבערז'אן זי"ע שאין זמן המסוגל לקבלת התפילות כימים אלו אשר הם במצב של יח. תפילה לעני כי יעטוף' ומן המצר קראתי י-ה - ענני במרחב. ומספרים שהרה"ק רבי מרדכי מנאדבורנא זי"ע היה מצווה לפעמים בעת שהגישו לפניו פיתקא דרחמי בבקשת ישועה גדולה, להביאם אליו בתשעת הימים, כי אלו הימים הינם ימים מסוגלים לפעול בהם כל מיני ישועות.

ו'דברי תורה צריכים חיזוק, וזכרנו בימים אלו של ימי בין המצרים, וכך איתא במשנה (אבות ב יד) 'הוי שקוד ללמוד תורה, וביאר הרה"ק ה'עבודת ישראל' ז"ע (אבות שם) שתיבת 'הוי' עולה כמנין כ"א, ומרמז על כ"א ימי בין המצרים, שבהם יוסיף לשקוד על דלתי תורה.

ובה כתב הרה"ק ה'מאור ושמש' ז"ע (בלק ד"ה עוד בפסוק) שע"י עסק התורה שבעל פה יכולים להמתיק הדינים ולהמשיך חסדים על ישראל, וזהו שאמרו (שבת פח.) 'הדר קבלוה בימי אחשוורוש' והכוונה היא על תורה שבעל פה (כדאיתא במדרש תנחומא פר' נח), שמאחר שהמן הרשע רצה להגביר כח הדינים לקטרג על ישראל משום כך קבלו על עצמם לעסוק בתורה שבעל פה להמתיק הדינים והגבורות בשורשם. ובה מבאר הא דאיתא (משנת חכמים תמוז אב פ"א א) שצירוף שם הוי"ה השולט בחודש תמוז הוא יוצא מסופי תיבות של 'זה איננו שוה לי' (אסתר ה יג), לרמז שכמו בימי מרדכי היתה התשועה ומיתוק הגבורות על ידי קבלת לימוד התורה שבעל פה 'בן בימים האלו צריך לעסוק בתורה שבע"פ יותר מבשאר דברים', להשביח כל המקטרגים המתעוררים בימי בין המצרים. וזהו גם הטעם ששם הוי"ה השייך לחודש אב יוצא מהפסוק (דברים כו ט) 'הסכת ושמע ישראל היום' (משנת חכמים שם פ"ב א), שדרשוהו חז"ל (ברכות סג:) על עסק התורה שבע"פ, וכמו שאמרו 'הסכת - עשו כתות כתות ועסקו בתורה וכו', דבר אחר הסכת ושמע ישראל - כתתו עצמכם על דברי תורה, כי בימים אלו שהם עת תגבורת הדין צריבין ישראל לעסוק בתורה שבע"פ כדי להמתיק הגבורות.

עוד כתב ה'מאור ושמש' ז"ע (פינחס, ד"ה עוד בפסוקים הנזכרים) שהנה אמרו בגמ' (ברכות לב:) שהקב"ה מתחרט על שברא את יצר הרע, ואימתי בא הקב"ה לידי חרטה - כאשר בני ישראל מתנבחים לעבדו ית"ש על אף הצער והדוחק ועול השעבוד, וכן בימי בין המצרים שהוא זמן תגבורת הדין והיצר מבלבל ומקטרג כמו שהיה באותו הזמן עד שהביא את הקב"ה להרחיב את ביתו, 'ואעפ"כ הן מתגברין על היצה"ר ועוסקים בתורה ובמצוות בכל נפשם, מזה מקבל הקב"ה שעשועין גדולים ומתחרט על שהחריב את ביתו והגלה את בניו לבין האומות'^ט.

ויחננו במדבר סיני - מעלת עסק התורה בפרט בימים אלו בפרשתן (לג טו-טז), 'ויסעו מרפידים ויחננו במדבר סיני, ויסעו ממדבר סיני ויחננו בקברות התאוה', כתב הרה"ק ה'מאור ושמש' ז"ע בזה"ל, בספרים איתא שהפסוקים אלו מרמזים על המדריגות שבאו ישראל ממדריגה למדריגה, והנה היצה"ר כשמתעה את האדם מדרך הטוב הלילה בתחילה משים בלבו של אדם עצלות, ואם האדם לא יתגבר עליו בכל כוחו להיות זריז - מתוך שהוא מתעצל לעמוד בבוקר לעבודת בוראו מתוך כך הוא בא ליד ביטול תורה, ומתוך שאינו עוסק בתורה הוא בא לידי תאוות רעות הלילה, ע"כ העיקר הוא להתגבר על יצרו, וצריך האדם לעשות כל מגמתו ולראות שיבוא לידי מדות הזריזות, ומתוך כך הוא מזדרו את עצמו לעסוק בתורה, והתורה מלמדו להיזהר מתאוות רעות וממעשים רעים. וזהו ביאור הכתובים, ויסעו מרפידים פירוש כיון שהסיעו עצמם מן הרפוי ידים היינו מן העצלות ויחננו במדבר סיני היינו תורה שהיו עוסקים בתורה. ויסעו ממדבר סיני פירוש שע"י עסק התורה לא היו צריכים עוד לעשות תחבולות להתגבר על יצרם לעסוק בתורה רק בתחלה ואח"כ נעשה דברי תורה עריבים עליהם וכו', והיתה התורה מלמדם איך לשבר התאוה, וזהו ויחננו בקברות התאוה, פירוש שקברו את התאוה שלא היו מתאוים לתאוות רעות. עכ"ל.

לאידך גיסא ביאר הרה"ק ה'חתם סופר' ז"ע (תורת משה ד"ה ויסעו) וז"ל, רצה לומר לרמז כי בתחלה נסעו מהר סיני כתינוק הבורח מבית הספר (ירושלמי תענית פ"ד ה"ה), ומוזה ירדו מדרגה שפלה ויחננו בקברות התאוה - על ידי ביטול תורה מתחיל להתאוות, ועדיין היתר הוא, ומקברות התאוה חנו בעוונותינו בחצרות - בהפקירא ניחא, חצר שאינה משתמרת, עכ"ל (ועיי"ש מה שפירש עוד).

אתה הראית לדעת כוחה של תלמוד תורה ומעלתה, ולאידך חומר ביטול תורה, שהלומד תורה זוכה להרגיש נועם עריבות התורה ולשבר תאוותיו הרעות, ואילו המבטל תורה ח"ו נופל בירידה אחר ירידה לתאוות בהיתר ובאיסור רח"ל.

ט. בימי המלחמה הנוראה היה הרה"ק רבי פנחס מאוסטילא ז"ע הי"ד (חתנו של הרה"ק המהרי"ד מבעלזא ז"ע) יושב ועוסק בתורה בהתמדה מרובה ללא הרף, והיו סובביו תמהים בפניו האיך אפשר לו לעסוק בדברי תורה במצב

נחת רוח במרומים עד שכביכול התחרט הקב"ה על החורבן, וזה היתה הבת קול ששמע אוי לבנים וכו'.

הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע (דברי אמת - לקושי כתובים איכה ג כו ד"ה לסיום) ביאר מדוע נפסק (או"ח תקנ"א י ברמ"א) שבסעודת ברית מילה שחל בתשעת הימים הותר רק ל'מנין' להשתתף (וכו"ב לשאר הדעות שם), ואילו בסעודת סיום מסכתא אין שום חומרא, וכל הרוצה ישתתף, אלא, כי כל סיבת החורבן הנורא הייתה כמאמר הכתוב (ירמיה ט יא-יב) 'על מה אבדה הארץ וגו', ויאמר ה' על עזבם את תורתו², נמצא שעסק

זבזה מפרש במעשה שהובא בגמ' (ברכות ג.) אמר רבי יוסי, יוסי פעם אחת הייתי מהלך בדרך ונכנסתי לחורבה, אחת מחורבות ירושלים להתפלל, בא אליהו זכור לטוב ושמר לי על הפתח עד שסיימתי תפילתי וכו', ואמר לי בני מה קול שמעת בחורבה זו, ואמרתי לו שמעתי בת קול שמנהמת כיונה ואומרת אוי לבנים שבעונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין האומות. שבשעה שנכנס רבי יוסי לאותה חורבה בודאי עלה צער בליבו על חורבן ירושלים, ושוב אין השכינה שורה מתוך עצבות, אולם רבי יוסי התגבר לעבודת הבורא והתפלל בשמחה, והתגברות זו גרמה

איום כזה אשר מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה, ודם ישראל נשפך כמים. השיב הרה"ק, אצל חותני היה כמחזה הזה בימי המלחמה הראשונה - שהיה עוסק בתורה יומם ולילה, וכששאלוהו על כך, השיב, איתא במשנה (סנהדרין ו ה) 'אמר רבי מאיר בשעה שאדם מצטער שכינה מה הלשון אומרת, כביכול, קלני מראשי קלני מזרועי, נמצא שבשעת מלחמה כזאת שכל כך הרבה מבני ישראל שרויים בצער ומכאוב, הרי השכינה הקדושה מייללת בצער ממכאובם, ואין לך דבר המשמח את השכינה כמו עסק התורה, על כן הוא עוסק בתורה בכדי לשמח את השכינה ולהקל מצערה, סיים רבי פנחס ואמר, אם חותני אמר כזאת בעת המלחמה הראשונה, הרי בעת הזאת על אחת כמה וכמה וודאי שהשכינה מייללת בצער, ועלינו לשמחה בתורה. ולענייננו אנו, כמה ראוי להרבות בלימוד התורה בימי בין המצרים לשמח את השכינה הקדושה.

כ. ידוע מה דאיתא בגמ' (נדרים פא.) לפרש בלשון הכתוב (שם) 'מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דָּבַר פי ה' אליו ויגידה על מה אבדה הארץ' וגו', כי 'דבר זה נשאל לחכמים ולנביאים ולא פירשוהו', שהם לא ידעו לומר על מה אבדה הארץ, 'עד שפירשו הקב"ה בעצמו דכתיב ויאמר ה' על עזבם את תורתו'. ורבים הקשו כיצד נעלם ענין זה מעיני החכמים והנביאים, וכי הם לא ראו שבני ישראל עזבו את התורה. ומבאר האלשיך הקדוש (בספרו דברים ניהומים על איכה א ז), שהרי ידוע שיש ג' עבירות חמורות בתורה, ובני ישראל באותו דור כבר היו משוקעים בחטאים אלו, ועדיין נשארה הארץ לעמוד, והרי שלא העניש הקב"ה על אותם חטאים, על כן לא היה מסתבר לחכמים ולנביאים שדייקא על חטא של ביטול תורה שאינו אלא בשב ואל תעשה תאבד הארץ, ומשום כך לא ידעו לפרש סיבת העונש. ואמנם ויאמר ה' על עזבם את תורתו, וכן מצינו להדיא בדברי חז"ל (ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז) 'וויתר הקב"ה על ע"ז ג"ע ושפיכות דמים ולא ויתר על ביטול תורה'.

ומבאר האלשיך בדרך משל, למלך שהעמיד לפניו איש יודע נגן, שהיה יחיד מומחה לפרוט בכלי נגינה, ויאהב המלך מאוד את עריבות נעימות זמירותיו ויצוהו לנגן לפניו תדיר. ויהי היום, באה 'מסירה' לפני המלך כי 'המנגן' הרג את הנפש, ויאמר המלך אל תגעו בו לרעה, שוב באו לספר למלך על רוע מעלליו של איש מושחת זה, ולא אבה המלך לשמוע עליו רעה, ואף הזהיר את כל שריו ועבדיו השמרו לכם מדבר עליו מטוב ועד רע. עברו ימים ושנים, והנה באו לספר למלך כי אותו מנגן נקלע למריבה עזה עם 'פלוני', ויקם עליו יריבו וקצץ את כפו של המנגן אשר אהבת, מיד ציווה המלך לתלות את המנגן על העץ. ותיהום כל העיר על המלך, היתכן כזאת, בשעה ששמע על מעשיו הרעים ריחם עליו ופטר אותו מן העונש, ודווקא עתה בעת אשר הרעו לו וקצצו את ידו נהפך לבב המלך ואמר להרגו. אמר להם המלך, אל תדמו בנפשותיכם כי נשאתי לו על פשעיו, אלא כל זמן שהוא היטיב לבבי בניגוניו המשובבים לב ונפש הארכתני אפי מלהענישו כראוי לו, אך עתה ששמעתי ששוב לא יוכל לנגן כי נקצצה ידו, אם כן 'בדין' הוא שיטול שכרו' על כל עוונותיו מאז ועד היום...

כיוצא בדבר ייאמר, וכלשון קדשו, כל הימים אשר הקול קול יעקב שימשך בעסק התורה ערבה לה' ולא פקד עליו ארצה, אמנם בבטלו תורת ה' ועריבות ניגונו בטלה מלפניו ית' אז עוונותיו ילכדונו וישלך משמים ארץ תפארת ישראל, עכ"ל. ומכלל הדברים שמענו עד כמה ערב וחביב לפני המקום קול יעקב העוסק בתורה.

(לעיל י לה-לו) נחשבת כ'ספר' בפני עצמו, שנרמז כאן לאותם המקימים בעצמם 'ויהי בנסוע', ש'פרשה' זו צריכה לימוד הרבה²², והיא 'תורה' בפני עצמה לידע עד כמה צריך לשמור על ה'יראת שמים' שלו לבל תתקרר ותיפגם ח"ו. וכאותם דברים נוקבים שאומרים משם הגה"ק רבי שאול בראך זי"ע בלישנא דקרא (עמוס ד יג) 'כי הנה יוצר הרים ובורא רוח ומגיד לאדם מה שח'ו', כי הנה אתה יוצא ל'הרים' לשאוף 'רוח', אבל תזכור שהקב"ה 'מגיד לאדם מה שח'ו'... ותדע מה חובתו בעולמך בזמן הזה...

ובספר 'דרכי מוסר' (להגר"י ניימן, עמ' קלח) מביא מה שביאר ה'אלטער מקעלעם' זי"ע (הסבא מקלם) בהא דכתיב בפר' ויקהל (שמות לה ב) 'ויצאו כל עדת בני ישראל מלפני משה', והרי כבר נזכר בכתוב שם מקודם שמשה רבינו הקהיל את כל העדה, וא"כ ודאי שיצאו מעמו (וע' באוה"ח הק' שכבר עמד בזה), ומבאר שבא הכתוב לומר בשבחם של ישראל שגם לאחר שיצאו בני ישראל, וכבר לא עמדו במחיצת משה רבינו - עדיין היה ניכר עליהם שלמדו תורה ממשה רבינו, עד שהיה נראה כאילו הם עומדים עכשיו 'לפני משה'²³. וללמדנו לדורות, שגם כשאדם אינו שוהה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, ובפרט לעת היציאה מאהלי תורה, שצריך שיהיה תמיד

התורה הוא התיקון לחורבן זה, וגם הגאולה תהיה ע"י התורה כמו שאמרו רז"ל (ב"ב ח.ה.), לכן מותר לכל להשתתף בסיום, ואין צריך לומר שעל כל אחד לעסוק בהתמדה בדברי תורה בימים הללו, כי בזה מקרב הוא את הגאולה השלימה.

מוצאיהם למסעיהם על פי ה' - ה'יציאות' וה'מסעות' (ובין הזמנים) יהיו כרצון השי"ת

בפרשתן (לג ב), 'ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה' וגו', והגידו צדיקים שבא הכתוב לרמוז לנו לדורות עולם כי כל 'יציאה' או 'נסיעה' של אדם תהיה אך זרק על פי ה', ונרמז עניין זה כאן בפרשה בדיוקא, כי 'הזמן גרמא' לעת שהבריות יוצאות מבתיהם ונוסעות למקומות אחרים לפוש ולהחליף כה, גם תקופת 'בין הזמנים' משמשת ובאה, ורבים רבים יוצאים לתור את הארץ... וזהירות יתירה נדרשת בימים אלו שלא לבוא לידי מבשול או ירידה רוחנית ח"ו וק"ו שלא לצאת למקומות מפוקפקים ומועדים לסכנה בחוסר יר"ש ושאר מבשולות כידוע²⁴, או משהייה בחברת אנשים שאינם מהוגנים, וגם להיזהר ולעמוד על המשמר בכל הגדרים והסייגים בלא שום הוראת היתר ו'קולות' למיניהם.

ובך העמים צדיקים (גם נאמר משם הרה"ק היישוב לב' זי"ע) כמה שאמרו חז"ל (שבת קטז). שפרשת 'ויהי בנסוע'

כא. דבר נורא אמרו, שהנה בית המקדש היה בנוי מאבני שיש, ואם כן כיצד שלטה בו אש וכילתה אותו, והרי אין דרכה של האש לבער אבנים אלא רק לסכסך בהם ולשרוף אותם מבחוץ (עי' ב"ק ה. וברש"י), אלא כי צורת כותלי בית המקדש היו באופן של ג' שורות נדבכים משיש ואחד מעץ, ואחזה הלהבה בעצים וכילתה אותם ועי"ז יכלה לשלוט בכל הכותל (עי' ר"ה ד.), וללמדנו כי עיקר החורבן הוא מ'בין השורות'... ועל דרך זה ייאמר, כי רבים מן החורבנות שבנפש רח"ל המה מ'בין השורות' ומ'בין הזמנים'...

ובדרך צחות ורמז יש לומר, כי מצינו בספר 'החינוך' שמצות 'ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם' נמנית היא כמצוה 'שפ"ז', ותיבה זו קודמת במניינה לתיבת 'חפש', כי אכן ההקדמה לימי ה'חופש' היא בהתחזקות גדולה במצות ולא תתורו...

כב. בצחות לשונו אמר הרה"ק רבי יואל מסאטמאר זי"ע, שמרוב חסדי השי"ת עלינו קבע את ימי החופשה בקיץ בסדר דברים, שהרי אם היו ימים אלו חלים בשאר ימות השנה היה עלינו לטרוח וליטול עמנו הרבה ספרי מוסר וחסידות באמתחותינו כדי שנוכל להגות בהם שם, אך הקב"ה חמל וריחם עלינו, ועשה את ימות הקיץ באמצע סדר דברים, והלא אין לך ספר מוסר כ'משנה תורה' וממילא אין צורך לסחוב בית מלא ספרים למקום הנופש...

כג. ידוע לפרש במה שאמר רב יוסף על עצמו 'אי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא' (פסחים סח.), שהנה אומות העולם נוהגים הם בכבוד בבית תיפלתם אך לאחר שיוצאים המה אל השוק ולעסקיהם אזי מתנהגים הם כחייתו ארץ... וכאילו 'פנים חדשות באו לכאן' שאין זה אותם אנשים אשר עמדו בכבוד ובדרך ארץ מקודם לכן. אולם בני ישראל אף 'בלכתם בדרך' הרי הם כמו שהיו בהיותם בבתי המדרשות. זהו שאמר רב יוסף, אי לאו האי יומא של

באר הפרשה - פרשת מסעי

י

בבחי' לפני משה^כ, וכל הנהגותיו יהיו כאילו נמצא וכבר הבאנו את דבריו הנוראים של רבינו ה'אור
הוא עבשו בהיכלי התורה^{יה}. החיים' הק' זי"ע על הפסוק (לעיל כה א), 'וישב

מתן תורה אזי כמה יוסף איכא בשוקא - שהיה כמה יוסף... האחד בהיותו בבית התיפלה, והאחד 'בשוקא'... אבל
עכשיו שניתנה תורה 'יוסף' אחד הוא, הוא יוסף שבביהמ"ד הוא יוסף המהלך בשוקא.

כד. הרה"ק מסקולען זי"ע היה אומר שלכאורה יש לדקדק בלשון הכתוב (תהילים לד יב) 'לכו בנים שמעו לי יראת
ה' אלמדכם' שלכאורה היה לו לומר 'בואו בנים שמעו לי', שהשמיעה הוא כשבאים, ואילו כשהולכים כבר אין
שומעים. וביאר עפ"י מעשה שהגיע הרה"ק מאפטא זי"ע לעיר אחת ובאו הגבאים של 'בית הכנסת הגדול' ובקשו
ממנו שיבא להתפלל בצפרא דשבתא בבית הכנסת הגדול, ואכן בצפרא דשבתא יצא הרה"ק מביתו ללכת להתפלל
שם, וכל הציבור יצא ללוותו, וכשהגיע סמוך לבית הכנסת נשאר לעמוד, ושאלוהו הגבאים וראשי הקהל מה טעם
אינו נכנס, ואמר שהוא רואה שבית הכנסת מלא בתורה ותפילה, עד שאינו יכול להכנס, וכששמעו הגבאים תשובה
זו נתרומם ליבם מאחר שהרבי ראה שבית הכנסת מלא בתורה ותפילה, אבל הם ראו איך שעדיין הרה"ק עומד
לפני בית הכנסת ואינו נכנס, ושאלוהו על הדבר, וביאר את דבריו, הנה כשהאדם בא לבית הכנסת ומתפלל ולומד
ובא לידי התעוררות על ידי התורה והתפילה, הרי דרך הישרה שיקח עמו את ההתעוררות לביתו ולדרכו, והיינו,
שגם לאחר מכן כשיצא לרחוב ולכל מקום שהוא פונה לשם, ישאר תחת הרושם של אותה התעוררות, אבל כאן
ראיתי שאמנם הבעלי בתים באים לידי התעוררות בשעת תורתם ותפילתם, מ"מ הם משאירים את הכל בבית
הכנסת, ואין לוקחים עמהם מאומה, באופן שבית הכנסת נשאר 'מלא' בתורה ותפילה.
וזה מה שאמר דוד המלך 'לכו בנים שמעו לי', שאכן כשהם נמצאים לפניו הרי הם מתעוררים, אבל דוד המלך
הזהירם שגם כשהם שבים לביתם ישמעו הדברים, שדברי ההתעוררות ישארו בקרבם ויקחו עמהם את ההתעוררות
(קובץ 'מראה מקומות' ירח האיתנים, סקולען).

ידוע שהמהר"ם שפירא מלובלין חקק פסוק זה על כתלי הישיבה מבחוץ, לרמז ענין זה לתלמידיו, כי אין ניכר
קנין תורה וירא"ש - אם הוא 'שומע' את דבר ה', אלא כשהולך לביתו ונשאר להיות משומעי דבר ה', ואינו 'שוכח'
את כל תלמודו בצאתו מבית המדרש.

משל לקיטע ברגליו היושב בביהמ"ד יחד עם חברים מקשיבים - שם לא ניכר מאומה כי יש בו איזה חסרון,
אמנם בפנותם ללכת לביתם, אז יתגלה חסרונו לעין כל, כי כולם מהלכים לביתם, והוא אך בקושי יפנה לביתו בעזר
וסיוע ל"ע...

כיו"ב, במשך הזמן כשהבחור והאברך יושב שמור בביהמ"ד אין הדבר ניכר כ"כ אם קנה בנפשו די יראת שמים
תורה ועבודה, אמנם, בפנות כל אחד לביתו בין הזמנים שם ניכר מהותו של אדם כשנראה כיצד הנהגתו בגדרי
הקדושה וירא"ש.

כה. ומוסיף ב'דרכי מוסר' לבאר בהקדם משלו של 'המגיד מדובנא' (משלי יעקב) לבאר במה שנאמר (לג ב) 'ויכתוב
משה את מוצאיהם למסעיהם על פי ה' ואלה מסעיהם למוצאיהם', שכבר הקשו המפרשים בשינוי הלשון
שבתחילה הקדים מוצאיהם למסעיהם, ואילו בסוף הקדים מסעיהם, ומיישב המגיד מדובנא כדרכו בקודש על פי
משל לאחד שמתה עקרת ביתו ל"ע והותירה אחריה בן בחור יתום, והקים האלמן את ביתו בשנית, אלא שלא שרר
השלום בין זו החדשה לבנה חורגה... ועינתה אותו והציקה לו הרבה... האב האומלל ראה בסבל בנו וליבו נקרע
בתוכו אך לא היה בידו להושיע, כי מה יעשה - נגד מי יפעל פעולתו... עד שכעבור זמן שידך את בנו עם כלה
מעיר אחרת, והודיע לבנו שבעוד זמן קצר יוכל לברך בשמחה גדולה 'ברוך שפטרני מעונשה של זו'... בהתקרב זמן
הנישואין יצאו האב והבן למסע בעגלה לעבר מקום מגורי הכלה, וכאשר התרחקו מעט מהעיר שאל החתן את
ה'עגלון' כמה פרסאות כבר נסענו, ואילו האב שאל את ה'בעל-עגלה' עוד כמה פרסאות אנו מגיעים למחוז חפצנו
לחיים ולשלום, שאל הבן את האב לפשר שינוי השאלות, הסביר האב שהעניין פשוט בתכלית, אתה אינך מכיר
במעלת העיר ההיא ובטיב תושביה ועל אחת כמה וכמה שאינך יודע להעריך יקרתו של המחותן ובתו ואין לך שמץ
השגה לדעת עד כמה הצליח ה' דרכך, ומהי שמחתך - שסוף סוף הינך עוזב את מולדתך ובורח ממי שהציקה לך,
על כן אתה שואל כמה המרחק שכבר עברנו בדרכנו, אמנם אני מכיר היטב את העיר ההיא ואת משפחת המחותן
הנכבד, ועיקר שמחתי היא על כל הטוב שמזומן בעבורך, על כן נכסוף נכספתי לדעת עוד כמה זמן נגיע כבר לשם.

באר הפרשה - פרשת מסעי

בטיול ב'מחנה גויים', וד"ל), אשר הוא הפתח והסיבה להגיע עד לשאול תחתית¹.

ומתורתך תלמדנו עד כמה צריך להתרחק בתכלית ומאלו שאינם יראי ה' בתכלית, כי עצם מציאותם מביא קרירות נוראה שאחריתה מי ישורנה², שהנה נאמר בפרשתן (לה יגיד) בעניינא ד'ערי מקלט' לרוצחים בשגגה והערים אשר תתנו שש ערי מקלט תהיינה לכם, את שלש הערים תתנו מעבר לירדן ואת

ישראל בשיטים' וגו', וז"ל, צריך לדעת מה צורך בהודעת מאמר זה וכו', ונראה לפרש שהכתוב יעיד סיבת הזנות, שהייתה - לפי שיצאו העם לטייל חוץ למחנה ישראל וכו' ושם נכשלו, והוא אומרו וישב ישראל בשיטים פירוש במקום שהיו מטיילים בו חוץ למחניהם, ושיטים הוא לשון טיולים. כדרך אומרו (יא ח) 'שמו העם' ופירש"י שם, 'אין שייט אלא לשון טיול', וזה סיבת ויחל העם לזנות, עכ"ל. ולמען דעת כמה חמור הוא הטיול מחוץ למחנה ישראל' (ואין הכוונה הווקא

ובדרך זה יש לפרש, כי בני ישראל לא ידעו להכיר במעלת הארץ הטובה והקדושה שעתידיים לרשת אותה, ורק שמחו על שהתרחקו ממצרים מבית עבדים, לעומתם משה רבינו ע"ה ידע מעלת ארץ ישראל וחשיבותה ומנה את המסעות לפי קרבתם לאר"י ולא לפי הריחוק ממצרים, וזהו שאמר הכתוב ויכתוב משה את מוצאיהם למסעיהם, ר"ל שהוא מנה ועשה חשבון 'למסעיהם' - לפי המקום אליו הם נוסעים, אכן בני ישראל מנו את מסעיהם רק לפי מוצאיהם - מהמקום שיצאו ממנו.

על פי זה כתב ב'דרכי מוסר' בזה"ל, כאן נתבארה לנו הדרך אשר בכחה יהא בידנו לחוש עצמנו כ'עומדים לפני משה', הנה יוצאים אנו עתה לימי בין הזמנים, 'אלה מסעי', ברם יש יציאה ויש יציאה, אצל היהודי ובפרט אצל בן תורה אין סתם נסיעה, אלה מסעי - נסיעתו אף היא תורה, מטרת הנסיעה ותכליתה צריכה להיות 'למסעיהם', כדי לחזק את כוחותיו, להברות את הגוף ולהכשירו לקראת העתיד כרי שיהא סיפק בידו להוסיף ולהגביר חילו לאוריינתא, אבל חלילה לנו שתהא הנסיעה 'למוצאיהם' שמחת פיטורין מן הישיבה... כתינוק הבורח מבית הספר שמח על היותו ללא עול ללא מוסר ללא חיובים... לא כך יאה לבן תורה. עליכם לספור את ימי בין הזמנים כמה ימים יש עוד עד הגיענו למחוז חפצנו ושובנו אל הגמרא ביתר שאת וביתר עוז, או אז לא תהא זו יציאת חולין אלא יציאה 'מלפני משה', ובדרך זו יהא יכולת בידנו לשמור על צביונו בהכירנו הכרה ברורה שלמעשה אין כאן יציאה מעולמה של תורה אלא רק דישון וריענון הגוף למען יוכשר להמשך עבודת ה' באהלה של תורה, עכ"ל.

ועל משקל דבריו נוסף עוד ונאמר, זכור נזכור את העתיד - חודש אלול, ימי הרחמים והסליחות, וידוע הרמז בשם החודש 'אב' שהוא ר"ת אלול בא... וממילא כל 'מוצאיהם' יהא למסעיהם, וכרצון השי"ת, מבלי מכשול. כבר אמרו על כל עניינו של 'בין הזמנים' שהוא על דרך ה'ערסל' - חבל הנטוי בין שני עצים וקשור אליהם, ויושבים עליו ומתנדנדים.. וכך צריך להיות בתקופה זו (ואשרי מי שאין בבית מדרשו 'בין הזמנים', אבל למי שנוגע אליו הבאנו זאת) שיהא קשור אל הזמן הקודם ואל הזמן הבא עלינו לטובה, ובאמצע ימים אלו יש רווח לפוש קימעא... אך אוי לו למי שנקרע החבל והתנתק מ'העץ' שנופל על הרצפה ונחבט כהוגן, כך יזהר שלא לנתק עצמו לגמרי מה'זמנים' בעבר ובעתיד...

כו. בדרך רמז אמרו ללמוד ממה שכתבו התוס' (שבת מ: ד"ה ושמע) לבאר הטעם ש'כלי שני אינו מבשל', דהיינו שדבר חם שהעבירו אותו מהכלי שבו התחמם על גבי האש לכלי אחר - שוב אין בכוחו לבשל, כי 'כלי ראשון מתוך שעמד על האור דפנותיו חמין ומחזיק חומו זמן מרובה וכו', אבל כלי שני שאין דפנותיו חמין והולך ומתקרר, והנה ה'דופן' מרמז על גדרים שהם מחזיקים ומקיימים את 'גופי-תורה', ואם הדופן חם, ר"ל ששומר על הגדרים בלבת אש קודש אזי גם מה שבתוכו - אלו המצוות והחוקים הינם 'רותחים'... אבל אם הדופן קר, שאינו מתייחס לגדרים בכל ה'רתיחה' אזי מה שבתוכו הולך ומתקרר....

כז. אל הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע נכנס פעם יהודי ושאלתו בפיו, היות והוצע לו לעבוד בין אנשים שאינם שומרי תורה ומצוות, באופן שברור לו שלא יעבור לא על איסורי תורה ואפילו לא על דרבנן, אלא שמסוכן הוא להיתפס ל'קרירות'... ענה לו ה'חזון איש' - קרירות הוא ביהרג ואל יעבור.

מסופר על הרה"ק המהרי"ד מבעלזא זי"ע שפעם ביו"ט של סוכות בעת אכילת המרק שאל את משמשו, מדוע המרק כה קר, אמרו לו מפני שהעבירוהו ברחובה של עיר (מהבית אל הסוכה), נענה הרה"ק ואמר ומה אם המרק שאין

וממילא לא תמצא אף אחד מהם, אף הטובים שבהם – שהיה נוהר שלא יהרוג חבירו בשוגג, ולפיכך, כמו שתמצא הרבה מזידין שהורגים במזיד, מכל שכן שהיו יותר הרבה שוגגים, שאין נוהרים שלא יבוא על ידם שפיכות דם, ולפיכך היה צריך להרבה ערי מקלט, עב"ל^{כט}. כלומר, שעצם השהייה בין אנשים רוצחים במזיד, מביא 'קריירות' בזהירות הנדרשת שלא להרוג נפש מישראל, עד שאפילו הטובים שבהם אינם נוהרים, ומכאן נלמד עד כמה צריך להתרחק מסביבה רעה ומאנשים חוטאים המשפיעים הרבה באין אומר ואין דברים גם על 'הטובים' ל.

שלש הערים תתנו בארץ כנען ערי מקלט תהיינה, ולכאורה תמוה טובא, היאך יתכן שמעבר לירדן שם שהו שני שבטים ומחצה (בני גד ובני רובן וחצי שבט המנשה) הוצרכו לשלוש ערי מקלט וכאותו שיעור שיש בארץ ישראל - מקום יישובם של תשעה שבטים ומחצה - רוב בניין ורוב מניין של בני ישראל, ותירצו בנמ' (מכות ט:) 'בגלעד שכיחי רוצחים'^כ והביאו ראייה לדבר מן המקראות, אך עדיין הקשו הראשונים, שאותם רוצחים שבגלעד היו הורגי נפשות במזיד, ואילו ערי מקלט שייכות רק ברוצח בשגגה, ותירץ המהר"ל ז"ע (בגור אריה) וז"ל, בגלעד נפישו רוצחים אותם שהם מזידים,

לו כל 'הרגשה' מכל מקום בעברו ברחוב העיר התקרר, קל וחומר לאדם שיש לו הרגשת הלב עד כמה מתקרר הוא בעברו ברחוב העיר...

וכך אמר הרה"ק ה'אמרי חיים' ז"ע כי בלשון בני אדם ייאמר על אדם החולה שיש לו 'חום' שהוא מצונן, לכאורה היו צריכים לומר שהוא 'מחומם', אלא ללמד שחום חיצוני וזו אינו אלא קור וצינה... וד"ל.

כח. בתוכחת מוסר אמרו לבאר מדוע באמת בגלעד היו מצויים רוצחים, כי בני גד ובני ראובן הניחו את טפם בעבר הירדן, ועברו חלוצים את הירדן לכבוש את ארץ ישראל, ונשאר שם י"ד שנה עד לאחר גמר כיבוש הארץ וחלוקתה, נמצא שבניהם היו ארבע עשרה שנה ללא השגחת אבותיהם, על כן אין תימה כיצד גדלו במידות מושחתות כאלו... (אין צריך לומר שאין אנו עוסקים באותו הדור עצמו, שאין לנו שמץ השגה במעלתם ובקדושתם, אך) ללמד יצא עד כמה צריכים ההורים לשום עיניים פקוחות על צאצאיהם ולהשגיח עליהם ביותר היכן הם 'מסתובבים' ומה מעשיהם, ובפרט בימי 'בין הזמנים'...

כט. ובזה נתנו טעם לשבח להאמור עוד בעניין, שערי המקלט היו נתונים ללויים, וכדכתיב (לה ו) 'ואת הערים אשר נתנו ללויים את שש ערי המקלט אשר נתנו לנו שמה הרוצח', וצריך לתת טעם בדבר מפני מה נבחרו ערים אלו דייקא לתיתם ללויים, אלא שרצה הקב"ה שאותו רוצח נפש בשגגה יתקן מעשיו וישתנה לטובה, על כן ציווה שיברח לגלות לערי הלויים שהם היו עוסקים רק בתורה ובעבודה וכידוע, וה'סביבה' הטובה וחברת אנשים יראים ושלמים תשפיע עליו לטובה.

ל. בדרך זה ביאר המגיד הגה"צ רבי שלום שבדרון זצ"ל במה שנאמר (דברים כט טו-ז) 'כי אתם ידעתם את אשר ישבנו בארץ מצרים ואת אשר עברנו בקרב הגוים אשר עברתם, ותראו את שקוציהם ואת גלוליהם עץ ואבן כסף וזהב אשר עמהם', שלכאורה יש לתמוה שבתחילה כינה הכתוב את העבודה-זרה בשם מאוס כשיקוף וגלל, ואח"כ נזכר כעץ ואבן, ואילו לבסוף נכתב במעלה לשבח שהוא 'כסף וזהב'.

וביאר בהקדם 'מעשה' שהיה עמו (ויתכן שמעשה זה לא היה ולא נברא אלא משל הוא, וברוב ענוותנותו תלה 'משל' זה בעצמו), שבפעם הראשונה שנסע מאר"י לעבר לים לארה"ב נסע בספינה שהפליגה לשם, וכאשר עברו על יד העיר 'וונציה' הכריז רב החובל בקול מלא התרגשות שהולכים לנסוע סמוך לוונציה וניתן להשקיף מה'סיפון' אל העיר, ברגע אחד נעשה המולה גדולה כשמכל עבר מיהרו הנוסעים לרוץ לתפוס מקום, ודחפו איש את רעהו, גם פני זקנים לא נהדרו, והכל בכדי להגיע לזכייה הנכספת לתפוס מקום טוב על יד המעקה, לא הבין רבי שלום מהי ההתרגשות הגדולה ושאל את המון העם ריצה זו למה, הסבירו לו כי וונציה היא עיר המורכבת מקבוצת איים בלב ים, והבתים בנויים על שפת הים ממש והרוצה להגיע מבית לבית עליו להפליג בסירה, הביט עליהם רבי שלום בתמהון וכמי שנסתרה דעתם לגמרי, וכי בשביל זה שווה כל הדחיפות והדוחק... בדרכו מארה"ב לאר"י בחזרה לביתו שוב עברה הספינה על יד וונציה, וגם עתה הכריז רב החובל את הודעתו המרגשת... וכמעשהו בראשונה כך מעשהו בשנייה, זקנים עם נערים רצים רצים אל הסיפון... הביט בהם רבי שלום כשהוא חושב לעצמו, אמת הדבר שאין שווה לרוץ ולדחוף בשביל לראות את וונציה, אך ניתן להבין את ההתרגשות והרצון לראות עיר שרחובותיה מלאות מים... ויהי

באר הפרשה - פרשת מסעי

פי מה דאיתא בגמ' (סוטה יד.) 'מפני מה נקבר משה אצל בית פעור כדי לכפר על מעשה פעור', והרי שמושה מכפר על המקום השפל, ועל דרך זה יש לבאר שאהרן נפטר בראש חודש אב להגן בזכותו על הזמן השפל, ובזכותו נזכה לבניין בית המקדש שנחרב מפני שנאת חינם (יזמא ט:), כי אהרן היה אוהב שלום ורודף שלום. ונכתב זאת בתורה ללמדנו להיות מתלמידיו של אהרן לך, לאהוב את השלום ולרדוף אחריו, ולהרבות באהבת חינם לך, והזמן מבקש את תפקידו.

מתלמידיו של אהרן הכהן - אוהב שלום ורודף שלום בפרשתן (לג לח), 'ויעל אהרן הכהן וכו' וימת שם בשנת הארבעים לצאת בני ישראל מארץ מצרים בחודש החמישי באחד לחודש'. הנה בכל התורה לא מצינו נזכר על שום אחד אימתי הוא יום פטירתו, ורק באהרן הכהן נזכר שהיה בראש חודש אב (ותמיד פרשה זו נקראת בסמיכות ליום הילולא דיליה), וצריך לבאר טעמא דמילתא, ומה נשתנה פטירתו של אהרן משאר שבועה הרועים שעמדו לישראל. ומבאר הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (תר"ס ד"ה כתיב) על

לתקופת הימים נאלץ רבי שלום לנסוע פעם נוספת מאר"י לארה"ב, וכשעברו ליד וונציה והשמיע רב החובל את קולו - אף רבי שלום עצמו רץ במלוא המרץ ביחד עם המון העם לזכות ב'ראייה'...

והסביר פשר הדבר, כי בפעם הראשונה היה הדבר רחוק ומוזר ביותר בשכלו, לרוץ ולדחוף בשביל כך... אכן בפעם השנייה כבר לא היה חידוש כ"כ אצלו... כבר הבין שיש מקום למעשיהם... בפעם השלישית אף הוא נסחף אחריהם... כי כך דרכו של אדם בראותו מחזה תמוה באופן תמידי אזי מטבע תכונתו שמתרגל אליו... ועל פי זה יתיישב לשון הכתוב היטב היטב, כי בפעם הראשונה שנתקלים בע"ז הרי היא נדמית לשיקוף ולגלל, והאדם עצמו מואס בה, אכן כשחוזר ורואה את הע"ז כבר 'התרגל' במקצת אליה, ורגש החמימות המוטבעת בלב כל איש ישראל למאוס בע"ז כבר קהה במקצת, ושוב אינה נראית במלוא כיעורה ומאיסותה אלא רק כ'עץ ואבן', אכן בפעם השלישית כבר נמשך אחריה ונדמית אצלו ככסף וזהב ח"ו... כי אכן השהיה במקום פרוץ שאינו שמור וגדור כהוגן מקרר את כל רגשי הקודש שבלב האדם.

לא. מעשה באחד שישב על הארץ וקונן על חורבן הבית, וניגש אליו אחד וביקש עזרתו, אמר לו המתן לי עד שאגמור את ה'קנינות', אז אתפנה לשמוע את אשר בפך, נענה לו הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע ואמר, מה לך לבכות על החורבן אם בידך לבנותו, עסוק בגמילות חסדים, הרבה באהבת חינם המקרבת את הגאולה, ורק לאחר מכן חזור לבכות על בית מקדשנו ותפארתנו שנחרב.

כתיב (ישעיה נב ג) 'כי כה אמר ה' חנם נמכרתם ולא בכסף תגאלו', פירש החיד"א (מדבר קדמות מערכת ת', אות יט, ובעוד הרבה מספריו), בעון שנאת חינם נמכרתם והלכתם לגלות, אך לא בכסף - בזכות קיום שאר מצוות תגאלו אלא רק על ידי שתרכו באהבת ישראל ללא חשבון.

לב. ביסוד הדברים ביאר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע מנהג ישראל להרבות בסיומי מסכתות בתשעת הימים ולהזמין לסעודת המצוה, שהכל הוא בכדי להרבות באהבת ישראל, וכמו שכבר איתא בגמ' (שבת קיח:): 'כי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתיה עבידנא יומא טבא לכולהו רבנן'.

לג. פעם ניגש אל הגאון רבי ניסים קרליץ זצ"ל אחד משכניו, וטענתו בפיו, כי הפועלים אשר סיידו את בית הרב שפכו את ה'שאריות' לתוך צינור ניקוז השופכין, ומחמת כן נסתם הצינור של אותו שכן, והוצרך לקרוא לפועלים שיפתחוהו ועלות שכרם עמד על סך שש מאות שקלים, ועל כן תובע הוא מרבי ניסים שישלם את הנזק שגרמו פועליו, על אתר הוציא הגר"נ את ה'כיס המעות' מחיקו ופרע את כל הסכום הנ"ל טבין ותקילין, והוסיף בדברי ריצוי ופיוס על הנזק שנגרם מחמתו שלא בידעתו, ונפרדו לשלום. לאחר מכן אמר רבי ניסים למלווהו, מכמה וכמה סיבות לא הייתי צריך לשלם לו אפילו שוה פרוטה, א. סיד הנשפך לתוך המים אינו גורם לסתימה, וממילא בעל כרחך ש'סתימה' זו נגרמה מחמת דבר אחר. ב. הצינור היוצא מביתי להוביל את השופכין אינו מתחבר כלל לקו הצינור של השכן... ג. לא סיידו אצלי עתה בבית, וכל אותה תביעה אין לה כל יסוד ובסיס כלל... נדהם המלווה ונזעק, אם כן מדוע שילם מע"כ, השיב לו רבי ניסים, כדאי לי לשלם 600 שקל בשביל לחיות עם השכן ב'רוח טובה'... לדידן ייאמר, כדאי לנו לוותר ואף 'לשלם' בשביל לחיות עם בני ישראל ברוח טובה...

לד. כשיאהב איש את רעהו ב'אהבת ישראל' אמיתית, ישמח כל אחד בשמחתו של רעהו, יעלו לבו בהצלחת חברו, ותגל נפשו בקנייניו המרובים הן ברוחניות ואף בגשמיות... ויהא ראשו נתון היאך, כיצד ובמה יש בידו

יה"ר שיבנה ביהמ"ק ב"ב ושם נעלה ונראה בשלש פעמי רגלינו ככתוב בתורה, ובבוא לציון גואל נגל ברננה בשוב ה' את שבות עמו.

להיטיב ולהעניק לזולתו, ואל ינהג כפי טבע העולם שכל אחד חושב כ"ד שעות 'יומם ולילה' כיצד להוסיף לעצמו רכוש ממון וכבוד - ואפילו אם יעלה הדבר על חשבון רעהו.

מסופר על שני ידידים - ראובן ושמעון, שנכנסו שניהם יחדיו לבית המסחר וקנו כל אחד לעצמו טיקע"ט (כרטיס) להגרת הלוטו (לאטער"י), והסכימו ביניהם שאם אחד מהם יזכה יעניק מחצה מרווחיו לשני - יהיה הסכום גדול ככל שיהיה. והיה בחצי הלילה נערכה ההגרה הגדולה, ובבוקר כשקם ראובן ממיטתו ראה ב'כתבי עת' שמספרו של שמעון זכה בגורל בסך עצום גדול... מה עשה ראובן בחכמתו - שידע שבזו העת יגדל מאד חשקו של שמעון להיפטר ממנו אף בטענת 'בוקי סריקי'... וימהר ראובן לבית שמעון העירו משנתו והודיעו 'פיינע נייעס' - בשורה טובה ומשמחת, הנה זכיתי בגורל סך עצום, אבל תדע לך ברורות שאין לך מה 'לחלום' שאעניק לך מחצה מהרווחים שהרווחתי... נזדעק שמעון בקול רעש גדול, והרי בפירוש שמעו אזניים הללו מפיו זה שהינך מתחייב לתת לי מחצית מהרווחים, וראובן בשלו לא הייתה כאן כל קבלת קנין, אין כאן לא כתיבה ולא חתימה אלא דברים בעלמא, מאומה לא אתן לך, אפילו לא שווה פרוטה, אמר לו שמעון והרי אף על דברים יש מי שפרע וכו' וכו', עד שתפסו שמעון באזניו והוליכו אחר כבוד לבית ה'מרא דאתרא', למען יפסוק הרב שעפ"י 'דין תורה' מחויב ראובן לעמוד בתנאי שהתנו ביניהם שכל הזוכה מבין שניהם ייתן לשני מחצית מהרווחים. מששמע הרב את טענתו של שמעון שאל את ראובן, ומה תענה על דברי שמעון... ויען ראובן ויאמר... תשובה אחת יש לי להשיב, לא אני זכיתי אלא שמעון ומעתה עליו לתת לי מחצית מהרווחים... מיד שינה שמעון את טעמו וב'תוך כדי דיבור' מצא שבעים ושבעה סברות מדוע אין כל תוקף ב'הסכם' הלז, ואינו נצרך לתת מאומה לראובן... רבותי, אנא מכם, המנעו מלהעלות שחוק על שמעון, כי כולנו באותה פעקיל, כל איש בשלו אינו רואה אלא את צידו... עד שמסוגל הוא לסתור את עצמו, כי בכל יום יטען את מה שעדיף לעצמו, מבלי לחשוב על רעהו. ובראותנו 'חוכא ואיטלולא' זאת, אולי נזכה לשנות דרכינו, לחשוב יומם ולילה כיצד להיטיב לשני, והיאך להעניק לו עוד ועוד ברו"ג.

שמעתי מחכם אחד, אם תרצה לדעת על איש פלוני באיזה 'קומה' הוא דר, שאל אותו שאלה אחת ולפיה תדע ברורות איה מכון שבתו. וכך תשאלהו, איש יהודי רוצה להוציא גזוזטרא (מרפסת) מביתו שבקומה השנייה לצורך קיום מצוות סוכה, ושכנו הדר בקומה ראשונה מתנגד לכך בטענה שמחשיך לו בזה את אור השמש - אמור נא יקירי מי צודק בטענתו... הנה אם הלה יענה לך שאכן אסור לו להחשיך את האור לבן הקומה הראשונה, תדע שאף 'בן שיחך' דר בקומה ראשונה על כן אינו רואה ומצדיק אלא את השיטה הזאת - שמא ברבות הימים יהיה הדבר נוגע אף לו ממילא כבר החליט בראשו שכך היא האמת, ואם יענך שמותר לו לבנות תדע שאף הוא דר בקומה שניה...

וכן אומרים בשם החזו"א (ברצותו לבאר טבעיו של האדם החושב בכל עת על עצמו - עד היכן מגיעים הדברים), כי בגשת איש לרעהו ושואל מעמו 'עצה וחוות דעת' בענין מסוים, מיד יחשוב זה הנשאל מה טובת הנאה תצא לי - כשאענה לו כך או כך... אם יסיק בדעתו שבשני האופנים ה'רווח' שלו שווה (בשניהם ירויח או בשניהם לא), אזי יתחיל לחשב בעצמו באיזו תשובה אחשב בעיני השואל כ'חכם ופיקח' יותר... ואם יסיק אף בזה שאין כל נפקא מינה לענין 'חכמתו', מיד יתחיל מוחו לחשב כיצד אפטר ממנו, אך את הנידון לגופו של ענין לענות לטובת השואל לא עלתה על דעתו כלל וכלל...

לה. שמא תאמר, וכי יש בכוחו של יחיד שיתחזק באהבת ישראל שעל ידו ובזכותו ייבנה בית המקדש... אך אם בית המקדש נחרב על ידי יחיד בוודאי גם יכול להיבנות על ידי אחד...